

EGYÜTT: ARÁNYOS, NYITOTT ÉS TISZTESSÉGES VÁLASZTÁST!

JAVASLAT

A MAGYAR ORSZÁGGYŰLÉSI VÁLASZTÁSI RENDSZER REFORMJÁRA AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS KULTÚRÁJÁÉRT

Az Együtt javaslatot tesz a magyar országgyűlési választási rendszer reformjára. Meggyőződésünk szerint eljött az ideje annak, hogy huszonöt év után végre más elvek szerint alakítsuk a legfőbb magyar népképviselői intézmény tagjainak megválasztását.

Sokféle demokratikus választási rendszer lehetséges. Mindegyik más és más hatással van egy politikai rendszerre, és másképpen képezi le egy társadalom politikai véleménykülönbségeit. Az elmúlt évtizedek két magyar parlamenti választási rendszere alapvetően a többségi–vegyes jellegre épült, és polarizált, megosztott, kétpólusú, hegemón politikai rendszert hozott létre. Korábban ez még demokratikus volt, 2011 után már nem.

EGYÜTT

AZ EGYÜTT JAVASLATÁNAK ÖSSZEFOGLALÁSA

A többségi elv ugyan demokratikus, de az Együtt meggyőződése szerint sok káros hatása volt. Így ideje tanulni ebből, és más irányba indulni. Javaslatunk egy arányos és nyitott választási rendszer, amely épít a magyar hagyományokra, és számos megoldással segíti a sokrétű, árnyalt választói meggyőződések mandátumra váltását.

Az Együtt által javasolt választási rendszer arányos, ahol alapvetően minden, az 5 százalékos bejutási küszöböt átlépő pártnak annyi mandátum jár, amekkora arányban rá a választók listán szavaztak. A német modell átültetése révén a választók továbbra is két szavazattal (egyéni jelölti és listás) rendelkeznek, de az összes mandátum aránya tükrözi a listás szavazatarányt.

Az Együtt javasolja, hogy az egyéni jelöltek esetén vezessük be az úgynevezett alternatív szavazat megoldását. Így az egyéni jelöltek kiválasztása során a választópolgárnak lehetősége nyílna nem csak egyetlen szavazatot leadni, hanem rangsorolni a jelölteket vagy azok egy részét attól függően, hogy mennyire kedveli őket. Ez a megoldás gyakorlatilag egy kétfordulós választást jelent egy fordulóban, ahol a választók másodlagos és további választási preferenciái is érvényesülhetnek. Az alternatív szavazat tompítja a többségi elven kiválasztásra kerülő egyéni jelölti ág többségi karakterét.

Az Együtt javasolja a listás mandátumkiosztás aritmetikájának átalakítását, ami további eszköz arra, hogy közepes és kisebb pártok arányosabban kapjanak mandátumokat a parlamentben.

Döntő változás volna továbbá, hogy az úgynevezett nyitott listás megoldást alkalmazza a jövőben a magyar választási rendszer. Ez a választópolgárok számára lehetőséget teremt a pártok belsői alkui révén kialakított listasorrendek átalakítására. Egy nyitott választási rendszerben a választópolgárok maguk is közvetlenül beleszólhatnak abba, hogy a pártlistákról mely képviselőjelöltek jussanak be a parlamentbe.

Javasoljuk továbbá, hogy a jelenlegi, a nemek szempontjából rendkívül aránytalan képviselet megváltoztatása céljából az új választási törvény tartalmazzon kötelező kvótarendszert. Javaslatunk célja, hogy a politikai pártoknak erőfeszítést kelljen tenniük annak érdekében, hogy a választáson való részvétel támogatásával mindkét nem képviselőinek lehetőséget biztosítsanak a politikai döntéshozatalban való részvételre.

Az Együtt e koncepció mellett most országgyűlési határozati javaslatot és törvénymódosító-javaslatot is készített. E dokumentumok jelen javaslat mellékleteként megtekinthetőek. Az országgyűlési határozati javaslat felszólítja a kormányt egy arányos és nyitott választási rendszer kialakítására, és felhívja a végrehajtó hatalom birtokosát a választási rendszerben levő demokratikus deficit megszüntetésére.

VÁLASZTÁSI RENDSZER AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS KULTÚRÁJÁÉRT

Az Együtt egy összetartó, sokszínű országot szeretne hazánkból, Magyarországból teremteni. Ennek ma sok akadálya van. A politikai rendszeren belül kitüntetett ebben a felelőssége az előző és a mai választási rendszernek. Ezért kell változtatni.

Az Együtt szerint egy arányos és nyitott választási rendszer hozzájárul egy jobb Magyarország megteremtéséhez. Ahol a politika nem egymás megsemmisítő kiszorításáról, a fekete-fehér választások leegyszerűsítő világáról szól, hanem sokféleségünk kompromisszumokon alapuló egyeztetéséről. Az együttműködés kultúrájáról.

2002 óta egy olyan országban élünk, ahol a politikai törésvonalak megerősödtek, és élethetlenné vált a hazánk. A politikai elitcsoportok önmérsékletében nem bízhattunk annyira eddig sem és ezután sem, hogy a konfliktusok csillapodását remélhetnénk.

Az Együtt javaslata egy arányos és nyitott választási rendszerre ebben segít: egy jogintézménnyel kényszeríti ki a kompromisszumkötések kényszerének megjelenését és megerősítését a demokratikus politikai verseny keretei között. Az Együtt választási rendszere az egypólusú kormányzóképeség minden áron való kikényszerítése helyett egy kompromisszumos politikai rendszert képzel el. Ez nem szünteti meg a politikai identitásokat, nem mossa el az értékrendi különbségeket. De az öldöklő felülkerekedés helyett a kompromisszumkényszerrel állítja a politika középpontjába.

Szükség volna már erre.

AZ ELMŰLT HUSZONÖT ÉV

A rendszerváltás alapító atyái a német választási rendszer részleges átvételével kívántak stabil politikai rendszert teremteni Magyarországon. A szövetségi államként működő Németország összetett választási rendszerének számos elemét átültették a harmadik magyar köztársaságba. Az egykamarás parlament képviselőit egy kétfordulós, vegyes rendszerben választhattuk meg, amely többségi karakterű volt. Megyei listára és egyéni képviselőjelöltre lehetett szavazni. A két szavazati ágat pedig az országos lista kompenzációs megoldása kötötte össze. A mandátumok többségét az arányos ágon osztották ki, de a kétfordulós egyéni választókerületi ág a nap végén erős többségképzést tett lehetővé. A rendszer kidolgozói éppen ezt akarták: lehetőséget adni számos párt és értékrendi csoport véleményének megjelenítésére, de közben kormányzóképes többséget teremteni, hogy ne csúszson szét a rendszerváltás folyamata.

Szerintünk ez legitim igény és racionális megfontolás volt. A hiba nem a rendszerváltás választási rendszerének választott jellege volt, hanem a magyar politikai rendszer megszilárdulása után a korrekció elmaradása. Legkésőbb hazánk európai uniós csatlakozása után meg kellett volna változtatni az akkor már súlyosan megosztott és polarizált közeget teremtő választási rendszert. Ráadásul, az egyéni választókerületek kiigazítása a népességmozgások figyelembevételével szintén elmaradt, ami tovább rombolta a rendszer legitimitását.

Mint számos más területet érintően, a választási rendszerrel is az a helyzet, ami az egész rendszer-váltással: nem a választott irány volt helytelen, még csak nem is az eszköz, hanem a reflexív korrekció elmaradása.

A Fidesz 2010 utáni választási rendszer-reformja szinte mindenhez hozzányúlt, de rontott is minden. Egy továbbra is vegyes választási rendszert tett még inkább többségi karakterűvé. Ez felerősítette a polarizációt, az egységes pólusok kialakításának kényszerét. Ami árt a sokrétű és sokszínű magyar választói vélemények leképezésének. Immár több az egyéni választókerület, mint a listás mandátum. A korábbi kompenzációs rendszer működött, bár nem tartott ellen a választási rendszer többségi karakterének. Az új kompenzációs rendszer fogalmilag is megcsúfolja, amire létrejött, a győztes kompenzáció oximoronjának bevezetésével. Ma egy, a korábnál jóval aránytalanabb parlamenti választási rendszerünk van, amelynek méltányossága és demokratikussága is elveszett.

ÚJ MEGOLDÁSOK IS LEHETÉGESEK

Az elmúlt évtizedekben sok új megoldást próbáltak ki a demokratikus világban. Vannak továbbra is erősen többségi választási rendszerek, de sokféle újabb és újabb megoldásokkal tesznek kísérletet árnyaltabb választási rendszerek kialakítására. Lehet rangsorba rakni jelölteket, lehet „senki sem tesz” szavazatot leadni, lehet levélben és elektronikus kijelzőn keresztül szavazni.

Az új megoldások helyet adnak a másodlagos választásoknak, a megosztó politikusok háttérbe szorításának és a politikai elitek által eldöntött személyi alkuk feltörésének. Az Együtt szerint huszonöt év után érdemes többet átvenni e megoldásokból Magyarországon is.

AZ EGYÜTT ÁLTAL JAVASOLT PARLAMENTI VÁLASZTÁSI RENDSZER

Az Együtt most egy új rendszerre tesz javaslatot, amely magától értetődő módon igazítja ki a 2010 utáni választási reform illiberális tendenciáit, de nem erre fókuszál, nem ezt tekinti fő feladatának. Ez csak higiénés, köztisztasági feladat, amit a józan ész megkíván.

Igazi célunk egy politikai modellváltás meghirdetése, amely megerősíti a kemény és demokratikus politikai versenyt, de épp a kompromisszumkényszer intézményesítése révén teszi ezt. Hogy ne csak széttartó, hanem összekényszerítő erők is munkáljanak a legfőbb népképviselői intézmény összeállításában.

Számos megoldás van arra, hogy a politikát érintő választói döntéseket ne kelljen teljesen lecsupaszítani, leegyszerűsíteni, és lehetőséget adjunk egy sokszínű társadalom tagjai számára sokrétű politikai véleményeik és választásaik kifejtésére. Eddig erre vagy csak a két forduló, vagy csak a többes ajánlás adatott meg Magyarországon. Rengeteg más lehetőség is van. Az Együtt ilyen javaslatot készített.

Nem térünk ki egy parlamenti választási rendszer minden, apró részletére. Egy demokratikus politikai közösség működésének szempontjából a legfontosabb részleteket emeltük ki. Ezért koncentráltunk

az arányosságra, a nyitottságra és a demokratikusságra. A magyar képviseleti demokrácia alapvető modelljét és az alkotmányos berendezkedés szerkezetét sem módosítottuk. Egykamarás, unitárius államokra jellemző parlament egyfordulós választási rendszerét alkottuk meg. A parlamenti képviselők számát a jelenlegi rendszerhez képest növelni kívánjuk, de messze alatta maradunk a rendszerváltás utáni, túl nagy parlament 386 képviselős létszámának. A pontos képviselői létszámra vonatkozóan iránymutatást adunk, de bármiféle vitát a javaslatunkról nem kívánunk a parlament méretére fókuszálni, mert a képviselet módját, a társadalmi vélemények leképezésének formáját tekintjük inkább hang-súlyos kérdésnek.

ARÁNYOS VÁLASZTÓI ÉRDEKKÉPVISELET

Az arányosság megteremtése érdekében az Együtt nem tisztán listás választási rendszert javasol. A tisztán listás választási rendszerek is ugyanúgy demokratikusak, mint a tisztán többségiek, ugyanakkor továbbra is vegyes választási rendszert kívánunk megtartani Magyarországon. E tekintetben építünk az 1990 óta használt és módosított választási rendszerek hagyományaira.

A közvetlen, területi alapú képviselet elve hasznos és megtartandó értéke a magyar parlamenti választási rendszernek. A helyi érdekképviselet egyéni választókerületeken alapuló megoldása ugyan a helyi elfoglaltságok miatt hordoz magában olyan elemeket, amelyek ellentétesek lehetnek az egész politikai közösség közjavanak képviseletével, de egy tisztán listás választási rendszer is valójában úgy működne, hogy az ország különböző területei egyenlő képviseletének igénye leképeződne a pártlistákon. Ha pedig ez nem történne meg mégse, akkor az ország egyes területei parlamenti képviseleti szempontból hátrányosabb helyzetbe kerülhetnének. Nem javasolja az Együtt a megyei listák visszaállítását sem, amelyek önmagukban akár alkalmasak is volnának a helyi, területi képviselet megjelenítésére egy tisztán megyei listás választási rendszeren belül. Ugyanakkor a közel két és fél évtizeden át használt, relatíve nagy parlamentnél kisebb országgyűlésben a megyei listák a kisebb megyékben szükségtelen torzítást okoznának, jellemzően az éppen a bejutási küszöb feletti, kisebb támogatottságú pártok kárára.

Mindezen megfontolások alapján az Együtt most olyan vegyes választási rendszert javasol, amelyben azonos számban vannak egyéni választókerületek és országos listás mandátumok. A több mint két évtizeden keresztül használt (vegyes, többségi karakterrel), majd a jelenlegi (vegyes, de nagyon többségi) rendszerekhez képest ezen új, vegyes és arányos választási rendszer fejlesztené a magyar demokráciát.

A NÉMET MODELL

Az arányosságot a német modell magyarországi alkalmazásával valósítanánk meg. E szerint a választók két szavazattal rendelkeznek (listás és egyéni választókerületi), de a teljes, egykamarás országgyűlésben érvényesíteni kell a listás szavazatokból kialakult mandátumarányokat. Tehát az egyéni választókerületi győzelmek nem eltorzítják a vegyes választási rendszer eredményét többségi irány-

ba, hanem kizárólag azt határozzák meg, hogy milyen arányban kerülnek be a parlamentbe egy párt képviselői listáról és egyéni választókerületekből.

A német modell átültetésének további következménye, hogy bizonyos esetekben változik, megemelkedik az Országgyűlés létszáma, így az nem fix szám. Olyan esetekben, amikor egy párt több egyéni választókerületet nyer, mint amennyi számára a listás szavazás során kialakult arányokból következne, akkor ezen többletmandátumokat megtarthatja, így azok növelik a parlament létszámát.

Javaslatunk szerint a jelenlegi 199 képviselő helyett 222 fős volna az Országgyűlés. Ebből alapesetben 110-110 mandátum volna az egyéni választókerületi és az országos listás mandátum, a további kettő a határon túli szavazatok képviselétét oldaná meg.

Amennyiben például négypárti verseny esetén listán „A” párt 40 százalékot, „B” párt 30 százalékot, „C” párt 20 százalékot és „D” párt 10 százalékot szerez, valamint „A” párt 35 egyéni választókerületet, „B” párt 30, „C” párt 25 és „D” párt 20 egyéni választókerületet nyer, akkor a parlamenti létszámok így alakulnak: „A” párt 88 (53 listás és 35 egyéni) mandátum, „B” párt 66 (36 listás és 30 egyéni), „C” párt 44 (19 listás és 25 egyéni) és „D” párt 22 (2 listás és 20 egyéni).

Ez 110 egyéni és 110 listás képviselő, arányos mandátumelosztás, és mégis biztosítottuk a helyi képviseletet.

A parlamenti létszámot megemelő speciális eset szemléltetésére álljon itt egy másik példa! „A” párt listán 40 százalékot, „B” párt 35 százalékot és „C” párt pedig 25 százalékot kap. Közben a 110 egyéni mandátumból 95-öt megnyer „A” párt, „B” párt 10-et, „C” párt pedig 5-öt. Ebben az esetben a 220 mandátumból „A” pártnak a 40 százaléknyi listás szavazat után összesen csak 88 mandátum járna, de már ennél többet, 95-öt nyert egyéniben. A parlament összetétele így a következőképpen alakulna: „A” párt 95 mandátum (0 listás és 95 egyéni), „B” párt 77 mandátum (67 listás és 10 egyéni), „C” párt 55 mandátum (50 listás és 5 egyéni). A parlament hazai képviselői összlétszáma így 227-re változik, 110 egyéni mandátum mellett kiosztásra kerül 117 listás mandátum, és a 7 fővel nő a parlament létszáma. „A” párt 40 százalék helyett közel 42 százaléknyi képviselőt ad, „B” párt közel 34 százalékot, „C” párt pedig valamivel több mint 24 százalékot. Érdemes megfigyelni, hogy egy, az egyéni választókerületekben földcsuszamlás-szerűen győzedelmeskedő párt a példa szerint leegyszerűsített esetben listáról nem is juttat be képviselőt az Országgyűlésbe.

AZ ALTERNATÍV SZAVAZAT

Az arányosság megerősítésének másik eszköze az Együtt által javasolt választási rendszerben az egyéni választókerületi ág mandátumszerzési megoldásának átalakítása. 1990 után két évtizeden át kétfordulós rendszerben választott egyéni képviselőket az ország. Abszolút többség esetén egy forduló után megvolt a győztes, ennek híján a második forduló szűkebb jelölti listájából, jellemzően két jelölt közül lehetett választani. A szétlövést választási szövetségkötésekből következő visszalépések kísérték, akár a Fidesz–FKgP, akár pedig az MSZP–SZDSZ szövetség esetében. A Fidesz új, egypárti választási rend-

szere teljesen lecsupaszított egyéni ágat alakított ki a választási rendszeren belül, ahol az első helyen végző jelölt szerzi a mandátumot.

Az Együtt mostani javaslata a kétfordulós választás előnyeit alkalmazza egy egyfordulós eljárásban. Egyfordulós választás mindig olcsóbb, mint egy kétfordulós. A világon számos demokratikus, ellenőrizhető és egyértelmű választási mechanizmus van, amely a választók másodlagos és sokadlagos preferenciáit is figyelembe véve alakítja ki az egyéni mandátumok megszerzését. Az elmúlt évtizedek fejlődése során egyre több lehetőség nyílt az egyéni képviselőjelöltek olyan kiválasztására, amely a választói preferenciák sokrétűségét engedi kifejezésre juttatni. Hiszen a sokféleség kimutatásának lehetősége teszi életszerűvé a választói döntések leképezését egy választási rendszerben. Sok olyan ember van, aki egyik és másik párt jelöltjét egyaránt támogatná valamennyire. Vannak megosztó emberek, akiket sokan nem kedvelnek, és helyettük viszont másokat is alkalmasnak találnának.

Az Együtt által most javasolt megoldás az úgynevezett alternatív szavazat (alternative vote, instant-runoff voting). Minden egyéni választókerületben csak egy képviselőjelöltet választunk, de a választópolgárnak lehetősége van arra, hogy több jelölt irányában is kifejezze preferenciáját. Ennek módja, hogy sorrendbe rakhatja az egyéni jelölteket, attól függően, hogy melyiküket szeretné leginkább a parlamentben látni egyéni képviselőként, és melyiküket másodlagosan, harmadlagosan, stb. Javaslataink szerint a választó számára nem kötelező további preferenciák megjelölése, szavazata akkor is érvényes, ha egyetlen jelöltet jelölt meg választásaként. Ha többes preferenciáit is kifejezésre kívánja juttatni, akkor sem kötelező minden jelöltet sorrendbe állítania. Dönthet úgy, hogy csak első és második jelöltet jelöl meg, de sorrendbe rakhatja akár az összes jelöltet is.

A szavazatszámolás során ha egy jelölt nem szerzi meg az abszolút többséget, a leadott szavazatok több mint 50 százalékát, akkor a legkevesebb szavazatot kapó jelöltre leadott szavazatok másodlagos preferenciáit is hozzáadják a többi jelölt szavazataihoz. És ezt folytatják addig, amíg bármely jelölt nem szerzi meg az 50 százalékot.

Mivel az Együtt választási rendszer-javaslata már önmagában is arányos a német modell alkalmazása révén, így az alternatív szavazat alkalmazásával nem az arányosság további növelése a cél a választási rendszer egészében, hanem az egyéni mandátumok kiosztásának tisztán többségi karakterét kívánjuk tompítani. A választói preferenciák mélységének integrálása az egyéni mandátumkiosztásba elvégzi a második forduló feladatát egy fordulóban. Ha egy 40 százalékos támogatottságú jelölttel szemben két, közel azonos támogatottságú jelölt áll, akiknek a támogatói is közelebb állnak egymáshoz, akkor a második fordulóban egy megfelelő választási megállapodás és kampány után szavazóik egymásra átszavaznának, és vereséget mérnének a 40 százalékos támogatottságú jelöltre. Az alternatív szavazat esetén nem mindig a legtöbb elsődleges preferenciát kapó jelölt nyeri a mandátumot, ahogyan két forduló esetén sem biztos, hogy így alakul az eredmény.

E megoldás legismertebb alkalmazását megtalálhatjuk az ausztrál képviselőház tagjainak megválasztásánál és az ír elnökválasztásnál. Ausztráliában például 2013-ban az egyéni jelöltek 90 százaléka esetében az szerzte meg a mandátumot, aki relatív többséggel bírt amúgy is, és a választókerületek 10 százalékában szerezte az a mandátumot, aki a másodlagos preferenciák miatt kapott többsé-

get. Ebből is látszik, hogy az alternatív szavazat megfelelően kialakított egyéni választókerületek és nagyobb pártokat is tartalmazó pártrendszer esetén alapvetően a többségi elvet érvényesíti, némi tompítással, az arányosabb képviselő érdekében. Nehezen modellezhető, de valószínű, hogy egy fragmentált pártrendszerben, ahol nincs hegemon párt, a tágabb politikai családok, értékrendi csoportok versenyét hozza el egy ilyen rendszer.

Felmerül, hogy nem jelent-e túl nehéz feladatot a választó számára egyetlen X-jel elhelyezése helyett a sorrendképzés. Megfelelő választói kommunikáció esetén az erre való felkészítés elvégezhető. Ráadásul javaslatunk szerint a kizárólag egyetlen jelöltet megjelölő választók szavazata is érvényes. Ausztráliában például – ahol a szavazáson való részvétel egyébként kötelező – minden jelöltet sorba kell állítani. De épp a kötelező szavazás intézménye miatt nehéz elkülöníteni, hogy a rontott szavazatok milyen okra vezethetők ott vissza (ténylegesen rontottak-e, vagy pedig tünetőleg elhibáztak). A szavazatszámolás ha kézzel történik, némileg bonyolultabb a jelenleg alkalmazott eljárásnál, de számos országban gond nélkül használják, így biztosan megoldható Magyarországon is. Ugyanakkor meg kell említeni, hogy a magyar önkormányzati választási rendszerben az úgynevezett kislistas megoldásnál a kistelepüléseken a magyar választók már évtizedek óta szavaznak úgy, hogy egyszerre több, felülről korlátos számú szavazatuk van, és a rendszer működik, a választópolgárok megszokták. Az Együtt javaslata ehhez képest csak a sorrendiség képzésével tér el.

D'HONDT HELYETT SAINT-LAGUË

Az arányosság érvényesítésének harmadik eleme az Együtt javaslatában a listás mandátumkiosztás matematikai módszerének átalakítása. A rendszerváltás óta mindkét parlamenti választási rendszerünk az úgynevezett d'Hondt-aritmetika szerint osztotta ki a listás szavazatok után járó mandátumokat a pártok között. Ez egy demokratikus választási technológiai eljárás, amely egy megfelelő szabályok szerint kialakított számológéppel azonosítja be, hogy az adott számú listás mandátumot maradék nélkül hogyan kell kiosztani a bejutási küszöböt átlépő pártok között.

Az Együtt mostani javaslata az úgynevezett Saint-Laguë módszerre való áttérés mellett foglal állást a parlamenti választási rendszerben. Ez sem ismeretlen hazánkban, mert az önkormányzati választási rendszerben a tízezer főnél népesebb települések kompenzációs listáin az önkormányzati képviselők mandátumait e szerint osztják ki.

A mandátumkiosztási módszer a d'Hondt-féle megoldás szerint olyan számológéppel használ, amelyben az osztók egymás után így következnek: 1, 2, 3, 4, 5, stb. Míg a Saint-Laguë módszer esetén: 1, 3, 5, 7, 9, stb. Az arányos rendszeren belül a listás mandátumok kiosztása során a d'Hondt megoldás helyett az inkább a kis pártok mandátumszerzését megkönnyítő Saint-Laguë módszert használjuk. A két módszer között eltérés elsődlegesen ott érhető tetten, hogy az utóbbi a kisebb pártok számára az első mandátumot korábban osztja ki a másik számításnál, míg a d'Hondt-féle megoldás a mandátumkiosztás elején a nagyobb pártokat kedvezményezi.

NYITOTT VÁLASZTÁSI RENDSZER

A nyitottság elvének érvényesítése az arányosság mellett a másik fontos karaktereleme az Együtt választási reform-javaslatának. E nyitottság egyrészt megjelenik az alternatív szavazat fentebb ismertetett alkalmazásában az egyéni jelöltek kiválasztásánál, mert e módszer is segíti a sokrétű választói vélemények demokratikus leképezését.

A nyitottság érvényesülésének másik fontos módszere az Együtt további javaslata, az úgynevezett nyitott lista. Ez a listás választási rendszerekben alkalmazott megoldás az Együtt javaslatában az országos listára leadott szavazatoknál jelenik meg. A megoldás lényege, hogy a pártok által kialakított listasorrendbe preferenciái alapján beavatkozhat a választópolgár. Ha kellően sok választó támogat egy olyan listás képviselőjelöltet, akit a saját pártja túlzottan hátra sorolt, akkor nagyobb eséllyel szerezhethet mandátumot. A nyitott lista nyitottságának mértékére számos megoldás létezik. A lényeg az Együtt álláspontja szerint a közvetlen választói beavatkozás lehetőségének biztosítása.

Hollandiában például sokszor hátrisorolt nőket hoznak így kedvezőbb helyzetbe a választók. Szlovákiában pedig maximum négy főt jelölhetnek meg a listákon a választók, akiket mindenképpen szeretnének a parlamentben tudni. És ha megfelelő számban kapnak ilyen szavazatot (az adott pártra szavazatot adók legalább 3 százalékától), akkor ők jutnak be a parlamentbe, és csak utánuk következnek a párt által kialakított eredeti sorrend szerinti jelöltek.

KÉPVISELET A NŐK SZÁMÁRA

Magyarországon rendkívül alacsony a nők száma a politikai döntéshozatalban, amelynek eredményeként a társadalom fele nincs megfelelőképpen képviselve a közéletben. Nemzetközi összehasonlításban is kifejezetten alacsony a nők közvetlen reprezentáltsága a politikai képviseletben. Európában az utolsók vagyunk, világviszonylatban százon kívül. Míg a nemzetközi trendek emelkedést mutatnak a nők parlamenti jelenlétének arányában, nálunk a rendszerváltás óta nincs előrelépés. Érdemi előrelépést hoz, ha a választójogi szabályozás elvárásokat fogalmaz meg a pártok számára, hogy a mindkét nem képviselőit támogassák a politikai döntéshozatalhoz való hozzáférésben. A pártok önkéntes vállalása – ha eddig volt ilyen – nem teremtett valódi lehetőségeket.

Egy modern, progresszív választójogi szabályozás, ilyen környezetben különösen, nem nélkülözheti az arányos nemi reprezentációt elősegítő, minimális arányt garantáló intézményeket. Az Együtt azt gondolja, hogy a női képviselők számának növelése, kiegyensúlyozott nemi arány megteremtése, hozzájárul a politikai döntések javulásához. Ezért törvényben előírt nemi kvóta alkalmazását javasolja a képviselőjelöltekre.

Az Együtt álláspontja szerint az ideális megoldás a nemi kvóta megteremtése, amely egy párt összes jelöltjére nézve rögzít egy egyensúlyközeli helyzetet, miszerint egyik nem aránya sem lehet kevesebb 40%-nál – illetve több 60%-nál. Tekintettel arra, hogy a jelenlegi magyar helyzet ettől nagyon

távol áll, első lépésben azt javasoljuk, hogy a pártok egyéni jelöltjeinek és listás jelöltjeinek 70%-át ne haladja meg egyik nem jelöltjeinek száma sem. Ezen belül a nemek megjelenésének a listán a cipzárelvet kell követnie, azaz a lista három egymást követő helyéből legalább egyen a kisebbségben lévő nem képviselőjének kell szerepelnie.

DEMOKRATIKUS KORREKCIÓ

Az arányosság és a nyitottság elengedhetetlen feltétele egy olyan választási rendszer kialakításának, amely reagál az elmúlt két és fél évtized hibáira, és az együttműködés kultúráját próbálja meghonosítani. Ez fenntartja a politikai versengést, nem teremt konszenzuskultúrát, de a megegyezések megteremtésének szükségességét a korábbinál és a jelenleginél kényszerítőbb erővel teszi a politikai folyamatok részévé.

Mindezeken túl alapfeltétel, hogy demokratikus választási rendszere legyen Magyarországnak. Egy illiberálissá tett országban sem méltányos, sem tisztességes választást nem lehet lebonyolítani, ahogyan erre a magyar példa kapcsán hazai és nemzetközi megfigyelők is rámutattak. Az Együttnek meggyőződése, hogy a 2010 után kialakított és 2014-ben kipróbált választási rendszer módosítása elengedhetetlen. Így mostani javaslatainak megfogalmazása során törvénymódosító javaslatot készített a parlamenti választási rendszer demokratikus korrekciójára is.

ÚJ SZABÁLYOZÁST A HATÁRON TÚLI SZAVAZATOKRA!

Az Együtt elfogadja a 2010 után kialakult állampolgársági status quot. Egy új jogfosztás elfogadhatatlan volna. A határon túli, Magyarországon állandó lakcímmel nem rendelkező választók választó jogát garantálni kell, de más formában.

Jelenleg e határon túliak a magyar pártlisták között választhatnak, kettő helyett egy szavazattal rendelkeznek. Szavazatukat a választási rendszer listás, arányos ágán számítják be, leértékelt módon, hozzáadva szavazataikat a kompenzációs és listás szavazatokhoz. A 2014-ben leadott határon túli szavazatok maximum 2 mandátum erejéig befolyásolhatták a parlamenti választások eredményét.

Az Együtt a jelenlegi rendszer helyett saját választási rendszer-javaslatában és a jelenlegi rendszer demokratikus korrekciója során is speciális egyéni választókerületi megoldást javasol a határon túli szavazatok mandátumra váltására. Ez Európában több országban bevett módszer a nemzetállami területen túli szavazatok megjelenítésére. Két speciális egyéni választókerület maximalizálja azt a befolyást, amelyet a teljes országgyűlésre gyakorolhatnak a határon túli szavazatok. A két választókerületet a határon túli szavazatok területi eloszlásának megfelelően kell kialakítani. A ma ismert számok alapján ez nagyságrendileg egy romániai és egy azon kívüli, a nyugati magyarságtól a többi kárpát-medencei országig húzódó választókerületet jelent. De lehetséges egy kárpát-medencei és egy minden más területet felölelő speciális választókerület kialakítása is.

E speciális egyéni választókerületekben bárki indulhat, aki teljesíti egyéni jelöltként a belföldön is szükséges jelöltállítási feltételeket. Független jelölt vagy párt által támogatott jelölt egyaránt indulhat. A mandátumszerzés egyfordulós. Az Együtt által javasolt új, arányos és nyitott választási rendszerben javaslatunk szerint ezen egyéni képviselőket is az alternatív szavazat megoldásával választaná ki. A mai választási rendszer demokratikus korrekciója során az Együtt javaslata szerint sima, egyszerű többséggel. A szavazás javaslatunk szerint mindkét esetben levél útján történik.

MINDEN VÁLASZTÁS ELŐTT FRISSÍTETT HATÁRON TÚLI NÉVJEGYZÉKET!

A választási rendszer demokratikus korrekciójának elengedhetetlen feltétele a névjegyzékek integritásának biztosítása. Ez a határon túliak esetében egy súlyos kockázati elem kiküszöbölését feltételezi. A mai szabályozás alapján egy határainkon túl élő, Magyarországon állandó lakcímmel nem rendelkező választópolgárnak csak tízévente kell regisztrálnia, ami a köztes választások során a névjegyzék legalitását veszélyezteti. Az elhunyt vagy elköltöző választópolgároknak küldött szavazási borítékok olyan emberek számára is lehetővé tehetik a szavazást, akik valójában nem is rendelkeznek választójoggal.

Ezért törvénymódosítással azonnal korrigálni kell ezt a hibát, és minden, őket érintő választás előtt a postai úton való szavazáshoz kérniük kell a névjegyzékbe vételt.

EGYENJOGÚSÁGOT MINDEN HATÁRON TÚLI SZAVAZÓNAK!

A jelenlegi választási rendszer demokratikus korrekciója során elengedhetetlen a kétféle jogállású határon túli szavazók jogegyenlőségének megteremtése. Elfogadhatatlan, hogy egy 1956 után emigrált, Magyarországon állandó lakcímmel nem rendelkező magyar állampolgár könnyebben szavazhat, mint egy Londonban dolgozó magyar fiatal.

Mindkét választói csoport számára biztosítani kell a levélben szavazás intézményét, amelyet más, demokratikus választási rendszerekben is gond nélkül lehet alkalmazni. A konzulátusok előtti, utazást és sorban állást igénylő, tudatosan eltántorítóra tervezett szavazási megoldás sérti az egyenlőség elvét a külföldön dolgozók kárára.

A TÖBBES AJÁNLÁS NEM MŰKÖDIK

Az ajánlószelvények korrump rendszerét fel kellett számolni. Ugyanakkor a többes ajánlást is lehetővé tevő, 2014-ben debütált új ajánlási rendszer sem vált be. Teret nyitott a kizárólag pénzszerzési célból létrejött pártok számára, és nem gátolta meg az aláírásokkal és személyes adatokkal való kereskedelmet.

A kaució kvalifikációs rendszert az Együtt nem támogatja. Fontos, hogy helyi ismertség és szervezeti erő legyen egy-egy egyéni országgyűlési képviselőjelölt mögött, és így áttételesen egy országos lista mögött is.

A többes ajánlás mint megoldás alkalmas arra, hogy a sokrétű választói preferenciákat jelenítse meg a választási rendszeren belül. A 2010 utáni, új választási rendszer azonban kizárólag ebben a jogintézményben engedett teret a másodlagos választói preferenciák kifejezésének. Az Együtt mostani javaslata szerint el kell törölni a többes ajánlást. Minden ajánlásra jogosult csak egy jelöltet támogatasson, mert így lehet korlátozni a visszaéléseket. Ezzel párhuzamosan minden leadott ajánlást digitalizálni kell, és a választási informatikai rendszeren keresztül automatikusan ellenőrizni kell. Jelenleg az ajánlások tételes ellenőrzését nem kell tovább folytatni, ha a jelölt érvényes ajánlásainak száma elérte a jelöltséghez szükséges számot, és ez is könnyíti a visszaélési lehetőségeket.

FÜGGETLEN, SZAKMAI FELÜLVIZSGÁLATOT AZ EGYÉNI VÁLASZTÓKERÜLETEKNÉL!

Két évtizeden át súlyos mulasztás volt, hogy nem igazították a népmozgalmi adatokhoz a 176 egyéni választókerületet tartalmazó rendszert. A területi egyenlőtlenségek elfogadhatatlan méretűre nőttek, amelyek torzították, hogy egy parlamenti mandátum hány választópolgárt képviselt valójában. A 2010 után kialakított rendszer ezeket az egyenlőtlenségeket orvosolta, de a politikai kiegyensúlyozottság maradványát is felszámolta. A 106 egyéni választókerület egy része politikailag elfogult módon lett kialakítva, ezzel a választási rendszer demokratikus korrekciója során szakítani kell.

Az Együtt álláspontja szerint nemzetközi jó gyakorlatok alapján független, szakmai testületet kell megbízni az egyéni választókerületek határainak kijelölésével, és rendszeres, évtizedenkénti kiigazításával. A Magyar Tudományos Akadémia és más szakértők bevonásával olyan testületet kell felállítani, amely szakmai alapon végzi el ezt a munkát. Az egyéni választókerületekre vonatkozó szabályozást ki kell venni a kétharmados szabály alá tarozó körből. Viszont biztosítani kell a bírósági felülvizsgálati lehetőséget az egyéni választókerületek független, szakértő testület általi kialakításával szemben.

106 HELYETT 110 EGYÉNI VÁLASZTÓKERÜLETET

A 106 választókerület kijelölése során a Fidesz elfogultan járt el. Az Együtt az elmúlt évek egymástól független kutatásai alapján azt javasolja, hogy 4 egyéni mandátummal emelkedjen az egyéni választókerületi mandátumok száma, mert ez néhány megye esetén olyan, új mandátumokat jelentene, amelyek könnyítenék a politikai egyensúlytalanság kiegyenlítését. Miskolc és Debrecen, Hajdú-Bihar megye és Veszprém megye esetén például egy ilyen korrekció érdemben javítana a jelenlegi helyzeten. Tóka Gábor kutatásai rámutattak arra, hogy a 106 egyéni választókerület mint korlát érdemben hozzájárul a jelenlegi választási rendszer gerrymanderingjének működéséhez.

Az Együtt új választási rendszerében 110 egyéni választókerületet javasunk, amelynek szakmai alapjait a Haza és Haladás Alapítvány választási kutatási programja keretében már korábban elkészítették (http://hazaeshaladas.blog.hu/2011/08/05/az_uj_valasztasi_rendszer_reszletes_modellje). Szemben a 106 választókerülettel, fideszes változattal e 110 egyéni választókerülettel megoldás történeti alapon mentes a súlyos kiegyensúlyozatlanságtól.

KOMPENZÁCIÓ HELYETT ARÁNYOSSÁG

Az Együtt arányos, nyitott és demokratikus választási rendszer-javaslatát megszünteti a kompenzációs rendszert. A rendszerváltás utáni választási rendszer az egyéni jelölti ág vesztes szavazatait használta az országos lista mandátumainak kiosztására. Az új, 2010 utáni, egypárti választási rendszer bevezette a győzteskompenzációs rendszert, amely egy egyedülálló és torz jogintézmény lett. A győzelemhez már nem szükséges egyéni jelölti többszavazatok kompenzációs célú felhasználása az új, országos lista esetén gyakorlatilag megszüntette a kompenzációs hatást, és az arányossághoz közelítette a listás mandátumkiosztás eredményét. Ez akár siker is lehetne a jelenleg érvényes rendszerben, de a kompenzáció eliminálása nem lehet rendszerszintű választási cél.

Éppen ezért az Együtt arányos választási rendszert javasol, amelyben a német modell miatt nincs szükség a töredékszavazatok összesítésére, és az általuk megvalósított kompenzációra.

A jelenlegi választási rendszer demokratikus korrekciójára vonatkozó törvénymódosító javaslatunk pedig a győzteskompenzációs rendszer megszüntetésére tesz javaslatot. Így a mostani választási rendszer arányos ágán csak a listás szavazatok, a határon túli szavazatok, a vesztes kompenzációs szavazatok kerülnének a jövőben összesítésre.

NYILVÁNOS ÁRSZABÁST MINDEN REKLÁMFELÜLETEN!

Az új választási eljárási szabályok egyenlőtlenül szabályozták a különböző hirdetési eszközök árképzésének nyilvánosságát. 2014-ben a közterületi reklámpiacon komoly befolyással bíró (immár egykori) fideszes oligarchák árképzése nem volt nyilvános, míg például a sajtóhirdetéseké igen. A televíziós és rádiós hirdetések szabályozását pedig sok csúrés, csavarás után olyanra alakították, hogy végül érdemi megjelenésre nem volt lehetősége a pártoknak.

A választási rendszer demokratikus korrekciója és az új rendszer kialakítása során az Együtt álláspontja szerint minden hirdetési eszközre (nyomtatott sajtó, online display hirdetések, televíziós és rádiós reklámok, közterületi hirdetések, stb.) nyilvános és egységes árszabás alapján lehet hirdetést foglalni. Ezzel elkerülhetővé válik, hogy egyes pártok számára átláthatatlan kedvezményeket biztosítsanak a felülettulajdonosok.

NYILVÁNOS KAMPÁNYSZÁMLÁT!

A kampányfinanszírozás további tisztítása során az Együtt javaslata szerint minden szerződést nyilvánosságra kellene hozni, és minden számlakifizetést nyilvánossá kellene tenni. Ezt egy központi (például kincstári) számlával minden párt automatikusan el tudná végezni a kampány során részére biztosított állami támogatás terhére. Az egyes átutalások pedig a kampány során rendszeresen, akár hetente összesítve automatikusan nyilvánosságra kerülnének.

AZ ÁLCIVIL SZERVEZETEK POLITIKAI KAMPÁNYÁNAK TILTÁSA

Az elmúlt időszak választási kampányai során illegálisan finanszírozott álcivil szervezetek politikai kampányai jelentek meg országszerte. Ezek megjelenését az egyenlő esélyek biztosításának sérelme miatt korlátozni, tilalmazni kell. Megfelelő nemzetközi példák átvételével garantálni kell, hogy egyes jelöltállítókat támogató, másokat pedig támadó reklámkampányok ne jelenhessenek meg az átlátható módon finanszírozott pártkampányok hirdetési felületei mellett.

A KAMUPÁRTOK VISSZAÉLÉSEINEK MEGAKADÁLYOZÁSA

A 2014-es választásokon láthattuk, hogy kamupártok sora tűnt fel kizárólag az anyagi haszonszerzés érdekében. Ezeket a pártokat az országgyűlési választás kampánytámogatásának megszerzése motiválta, ennek megfelelően sokkal kevesebb aktivitást mutattak az európai parlamenti vagy az önkormányzati választáson, ahol nem járt semmilyen támogatás.

Az Együtt álláspontja szerint olyan szabályrendszert kell alkotni, amely hatékonyan képes megakadályozni azt, hogy a kamupártok közpénzből származó támogatáshoz jussanak. Meg kell szüntetni az anyagi érdekeltségből származó motivációt úgy, hogy a valóban a közhatalmi pozíciókért induló pártok versenyét ez ne befolyásolja hátrányosan.

Nincs egyetlen olyan eleme a választási rendszernek, amelynek megváltoztatása eredményesen szüntetné meg a problémát, és nem érdemes az egyébként jól működő megoldásokat lerontani. A kamupártok visszaélése ellen komplex jogalkotással kell fellépni. Az Együtt választásireform-javaslatának több eleme, például a többes ajánlás megszüntetése, az ajánlások ellenőrzése vagy a nyilvános kampányszámla bevezetése olyan elemek, amelyek a transzparencia irányába tesznek lépéseket. De ennél többet javasolunk a probléma megoldása érdekében: azok a pártok, amelyek nem tudnak megfelelően elszámolni a kampánykiadásikkal, ne részesülhessenek a következő választáson kampánytámogatásban, valamint a választási szervek és az Állami Számvevőszék megállapításai nyomán büntetőjogi oldalon is megteremteni javasoljuk a velük szembeni eljárás és szankciók lehetőségét.

 EGYÜTT

